

DE KINDERDOOP
EN
HET GENADEVERBOND
in verband met de Volkskerk.

DOOR

Dr. P. J. Kromsigt,
Predikant te Wierden.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON,
(Over de Domkerk).
1899.

66

C I / K g k.

NAA 8 L 66

DE KINDERDOOP
EN
HET GENADEVERBOND

in verband met de Volkskerk.

DOOR

Dr. P. J. Kromsigt,
Predikant te Wierden.

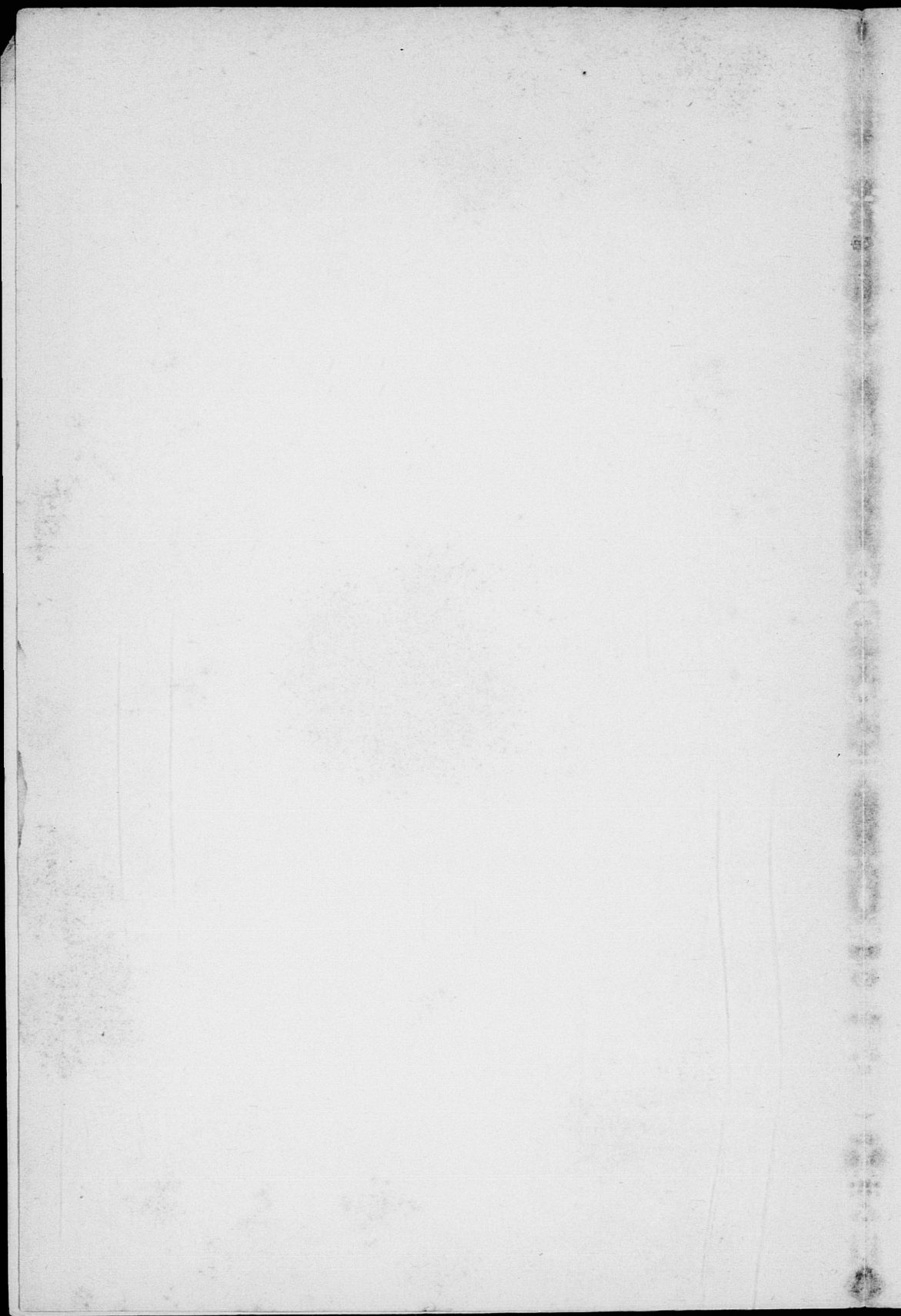

BIBLIOTHEEK
NED. HERV. KERK

UTRECHT,
KEMINK & ZOON,
(Over de Domkerk).
1899.

-s.a.-

8 L 66

VOORBERICHT.

De Doopersche strooming met hare schijnbare zachtmoedigheid doch feitelijk revolutionaire strekking, waartegen onze vaderen menigen heftigen principieelen strijd moesten bestaan en die na den reformatietijd als invloed oefenende kracht vrij wel onderdrukt scheen, komt in onze dagen in allerlei kringen weer met nieuwe kracht op. In kringen, die met Gods Woord gebroken hebben, doet zij zich gelden in den vorm van Anarchisme en Tolstóiisme, in kringen, die aan Gods Woord vasthouden, in den vorm van het „Vrije-Kerken“-systeem (niet te verwarren met de kringen, die Ledeboer volgen, die nog aan het oude Gereformeerde ideaal van kerk en overheid vasthouden) met zijn beperking van de taak der overheid tot de tweede tafel der goddelijke Wet (strijd tegen art. 36 onzer *Geloofsbelijdenis*). Voorts loopt deze strooming door de geheele nieuwe theologie met hare verzwakking van het *recht* in allerlei vormen heen.

Ook in onze Ned. Herv. Kerk stuit men gedurig op kringen, die bewust of onbewust meer uit Doopersche dan uit Gereformeerde, d. i. in dit verband *kerkelijke* sympathiën leven. Daardoor wordt tot onberekenbare schade van ons volksleven (bepaaldelijk in zijn *ationale eenheid*) het geheele kerkelijke leven ondermijnd. Daardoor ruilt men het Gereformeerde, Bijbelsche begrip „*ware Kerk*“ uit voor dat van „*zuivere Kerk*“. Daardoor kan men er tegenwoordig duizenden vinden in ons land, die, zooals iemand het eens eigenaardig uitdrukte, „nog veel gemakkelijker van de eene kerk naar de andere dan van de eene kamer in hunne woning naar de andere verhuizen“. Het is mijne vaste

—

overtuiging, dat vele ijveraars voor onze Ned. Herv. Kerk door hunne Doopersche sympathiën onbewust bezig zijn die Kerk te ondermijnen en alzoo hen in de hand werken, die met alle macht bezig zijn om de „Pilaar en Vastigheid der Waarheid" (1 Tim. 3 : 15) uit ons volksleven weg te nemen om er het *ongeloof* of het *bijgeloof* voor in de plaats te stellen. Daarom was mij de gelegenheid, die mij aangeboden werd, aangenaam om op de Utrechtsche predikantenvergadering (den 27sten April ll. gehouden) temidden van vele ambtsbroeders de Gereformeerde opvatting van den Kinderdoop, in verband met het Genadeverbond en de Volkskerk, te mogen bepleiten. Wat hier volgt, is het referaat, daar gehouden, met eenige aantekeningen. Moge het aanleiding geven tot nadere overdenking en bespreking van de zoo gewichtige vraagstukken, hierin behandeld. Wat ik gaf, is slechts eene zeer bescheidene dogmatische proeve. Niettemin meende ik tot deze afzonderlijke uitgave te moeten besluiten om althans in ruimeren kring het gewicht dezer zaken eens te laten gevoelen.

Moge de Heere ons volk nog genadig zijn en het terug brengen in het oude, beproefde spoor van Zijn Woord. Hij zegene daartoe ook de volgende bladzijden nog voor menig hart.

Wierden,
October 1899.

P. J. KROMSIGT.

De Kinderdoop en het Genadeverbond in verband met de Volkskerk ¹⁾.

M. H., geachte medebroeders in de bediening des Woords. Het onderwerp, waarvan mij de behandeling door het moderamen dezer vergadering is verzocht, is alleszins gewichtig te noemen en van verreikende strekking: „De kinderdoop, in betrekking tot de leer van het genadeverbond” ²⁾. Niet zonder aarzeling, maar toch met genoegen nam ik dan ook de vereerende en door mij zeer gewaardeerde uitnoodiging van het moderamen aan om de inleiding van dit onderwerp op mij te nemen. Ik ben mij de moeilijkheid ervan wel bewust, maar meende toch het verzoek niet te mogen afslaan, daar het mij verblijdde, dat juist zulk een onderwerp, dat naar mijn vaste overtuiging met heel het wezen en het welzijn onzer kerk in zoo nauw verband staat, de aandacht had getrokken.

Dit valt toch aanstonds in het oog, dat de leer van Doop en Genadeverbond heel het kerkelijk leven, ja, heel het volksleven raakt. Wormser gevoelde dit, toen hij zeide: „leer de natie haren doop verstaan en zij is gered”. Zooals

1) Dit referaat werd, eenigszins bekort en behoudens enkele aanvullingen, gehouden op de Utrechtsche predikanten-vergadering den 27sten April 1899.

2) De ontwikkeling van het opgegeven onderwerp gaf mij aanleiding den titel eenigszins te wijzigen.

iemands *doopsbegrip* is, zoo is zijn *kerkbegrip*. En dit kerkbegrip oefent weer zeer grooten invloed uit op uw *staatsbegrip*.

De h. doop is de grondslag voor de geheele kerk. Immers, de doop is, van hare *uitwendige* zijde bezien, de *zichtbare inlijving* in de *zichtbare kerk*. Wanneer wij dus over den doop spreken, spreken we over een der meest fundamenteele stukken, volgens hetwelk verder uw geheele *kerkbegrip* zal worden opgebouwd. En zooals de opvatting is van den doop, zoo zal ook de geheele *kerkelijke praktijk*, ja ook de geheele *prediking* wezen. Alles grijpt hier dus ook aanstonds in het leven in. Wij hebben hier niet met eene afgetrockene kwestie te doen, maar inderdaad met eene levenskwestie voor de kerk, eene „question brûlante”. De doopskwestie hangt dan ook nauw samen met de kwestie der *afscheiding*, waarom het niet te verwonderen is, dat zij juist in de laatste jaren met toenemende kracht is geponeerd. Terecht zegt Dr. Kuyper dan ook in *E Voto Dordraceno*, sprekende over de vraag, wie gedoopt moeten worden, wie onder het zaad der kerk te rekenen zijn: „De vraag, waar we thans aan toe zijn, is van het uiterste gewicht èn voor de zuiverheid der Belijdenis, èn voor de praktijk van het christelijke leven, èn voor de toekomstige ontwikkeling der christelijke kerk op aarde” (deel III, bl. 40).

Maar daarom is het dan ook *principiëel verkeerd* om te zeggen: omdat het N. T. nu eenmaal geen letterlijk gebod bevat om ook kinderen te doopen, maar slechts een algemeen gebod om te doopen, moeten wij in de kerken der Hervorming aan de *Doopersche* en aan de *Protestantsch-kerkelijke* (d. i. Gereformeerde en Luthersche) beschouwing gelijk recht van bestaan toekennen. Juist dit zich angstvallig vastklemmen aan de *letter* met verloochening van de *analogie des geloofs* getuigt reeds van een *mechanische* opvatting der openbaring, bepaaldelijk der Schriftinspiratie, getuigt dus reeds van Doopersche sympathiën. Wanneer beide opvattingen, zoowel de Doopersche als de niet-Doopersche als van gelijken rechte in de kerk gehuldigd worden, dan kan het kerkelijke leven

nooit uitkomen boven een gestadig heen en weer dobberen, waaraan het door de beide elkander uitsluitende beginselen is prijsgegeven, en dat de kracht van het kerkelijke leven op allerlei gebied breekt. Neen, men heeft hier bepaald, na ernstig Schriftonderzoek, voor de eene of de andere opvatting partij te kiezen en dan daarnaar de kerk, die waarlijk Gereformeerd wil zijn, ook te reformeeren. Hebben de Anabaptisten en vroegere sekten gelijk gehad in hunne opvatting der H. Schrift op dit punt, dan moet ook naar die opvatting de kerk worden gereformeerd, want dan geldt ook ons het woord, dat ook wij zoo vaak tegenover Rome gebruiken: „Tevergeefs eeren zij Mij, leerende leeringen, die *geboden van menschen* zijn”. Dan hebben wij te denken aan het bekende: „ecclesia reformanda, quia reformata” [„de kerk moet gereformeerd worden, omdat zij gereformeerd is”].

Twee woorden des Heilands zijn ons bewaard gebleven, waarin ons de instelling van den h. doop wordt bericht, Mc. 16: 15 en 16: „Gaaf heen in de geheele wereld, predikt het evangelie aan alle creaturen. Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden; maar die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden”, en Mt. 28: 19: „Gaaf dan henen, onderwijst alle volken, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; leerende hen onderhouden alles, wat ik u geboden heb”. De zin van deze woorden des Heeren wordt ons voorts toegelicht door de praktijk der door Hem aangestelde, door den H. Geest bestuurde apostelen, door wat deze over den doop geschreven hebben, en voorts ook door het O. T., aangezien wij O. en N. Verbond niet mogen scheiden overeenkomstig 's Heeren eigen woord (Mt. 5: 17): „Meent niet, dat ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; ik ben niet gekomen om die te ontbinden, maar te vervullen”. Alleen het *schaduwachtige* in het O. T. en wat daarmee in blijkbare betrekking staat, verdwijnt dus (vg. Hebr. 8: 13), nadat het *lichaam*, d. i. Christus, gekomen is (omdat het in Hem in hooger zin *blijft*, Col. 2: 17), maar al het andere blijft. Alleen zóó toch is het mogelijk ernst te maken

met wat Jezus verder zegt: „Want voorwaar zeg ik u: totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet één jota noch één tittel van de wet voorbijgaan, totdat het alles zal zijn geschied”. Alleen indien aan dit beginsel *streng* wordt vastgehouden, zal de *historische* beschouwing der Openbaring, waartoe God blijkbaar in onze dagen Zijne kerk onderwijst, niet door de zonde van ons, menschen, verlopen in een πάντα ρεῖ [„alles vloeit”], waaruit ieder willekeurig als *blijvend* neemt wat hem goeddunkt en waarbij alle *vastheid* teloor gaat. Alleen zóó zal het moeilijke, maar voor ons gansche kerkelijke en staatkundige leven zoo belangrijke vraagstuk van de verhouding van O. en N. Bedeeling op de rechte, door de Schrift zelve aangewezen wijze kunnen worden opgelost.

Wij leggen hier eenigen nadruk op, omdat dit vooral sinds Schleiermacher met zijne blijkbare onderschatting van het O. T., sinds de inwerking van de overgeestelijke en daarom minder O. Tische Puriteinen, Piëtisten en Methodisten, in 't algemeen ook sinds de meer *historische* dan *dogmatische* denkrichting der nieuwere tijden noodzakelijk is geworden.

Door de praktijk der apostelen en door wat zij erover geschreven hebben, in verband met de instellingswoorden des Heeren zelve zien wij, dat de doop moet worden beschouwd als het sacrament der *inlijving* in de Gemeente van Christus. Wanneer iemand geloofde, dan werd hij overeenkomstig Jezus' bevel gedoopt. Dat was de eerste handeling, waaraan hij zich had te onderwerpen. Daarom noemde Christus juist het gedoopt worden als teeken van het discipelschap: „Gaaf dan heen, onderwijst alle volken dezelve doopende”, het Grieksch heeft hier, zooals bekend is, μαρτυρείτε, d. i. maakt alle volken tot Mijne discipelen door hen te doopen en door hen te leeren onderhouden alles wat Ik u geboden heb.

Deze doop was echter niet alleen een *teeken*, dat men bij het christen worden ontving. Hij was meer dan een „*nudum signum*” [„bloot teeken”]. Dit volgt reeds uit den aard der zaak, uit de plechtige wijze, waarop Christus zoowel

den doop als het avondmaal als de twee sacramenten der gemeente instelde. Beiden dragen hetzelfde karakter, nl. dat van *teekenen* en *zegelen*. Als de doop geen zegel was, ware een opzettelijke instelling onnoodig. De Zwingliaansche opvatting van het nudum signum neemt den *ernst* en de *noodzakelijkheid* der instelling weg. Het *symbool* moet in het Koninkrijk Gods met *realiteit* verbonden zijn. Dit blijkt ook uit de inzettingswoorden: „in den naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes”, letterlijk *tot in* den naam (*εἰς*) d. w. z. waar naam hier voor het wezen gebruikt wordt: „tot de gemeenschap met den Vader en den Zoon en den H. Geest”. Dit blijkt ook uit de wijze, waarop over den doop menigmaal in de H. S. gesproken wordt. Telkens wordt de doop met de *zaak*, welke hij beteekent, ten nauwste verbonden, ja bijna vereenzelvigd, terwijl ons herhaaldelijk meegedeeld wordt, dat gedoopten terstond na hunnen doop den H. Geest ontvingen. Zoo zegt bv. Petrus tot de schare op den Pinksterdag: „Bekeert u en een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus *tot vergeving der zonden* en gij zult *de gave des H. Geestes* ontvangen”. De doop is dus voor den gedoopte een *zegel* van de vergeving zijner zonden, een *zegel* van zijn deelgenootschap aan Christus, *uitwendig* door het *pand*, dat hem van Godswege in den doop geschonken wordt, maar ook *inwendig* door eene mystieke werking des H. Geestes, eene werking, die strekt tot *bevestiging* van zijne inlijving in Christus en alzoo tot *versterking van zijn geloof*, bepaaldelijk, zooals Dr. Kuyper dit, naar het mij voorkomt, terecht heeft aangewezen, tot versterking van zijn *geloofsvermogen* ¹⁾.

1) Van zijn *geloofsvermogen*, niet van zijn *dadelijk geloof*. Immers de doop geschiedt maar *eenmaal* en moet dus wel versterking van den *wortel* des geloofs bedoelen, niet maar een versterking van het dadelijk geloof, die slechts eenigen tijd nut zou doen en dan weer zijn kracht verliezen. Evenals het bv. iemand, die moeilijk spreken kan, weinig baten zou, of ge al voor eenige oogenblikken hem wat duidelijker liet spreken. Alleen als ge versterkend werkt op zijn *spraakvermogen*,

De Doop wordt dan ook in het N. T. in het nauwste verband gebracht met de *rechtvaardigmaking* en met de *heilig-*

dan hebt ge hem door die ééne handeling voor heel zijn leven geholpen. Zóó hebben wij dus ook bij den doop te denken aan een versterking van het geloofsvermogen, juist omdat de doop maar éénmaal plaats grijpt en dus wel zulk een eigenaardige versterking van het geloof moet bedoelen, *die geheel het leven bijblijft*. Vg. *E. Voto* (II, bl. 544). Intusschen moet hierbij opgemerkt worden, dat de doop, die zulk eene versterking bedoelt, niet altoos *aanstonds* ook die versterking behoeft te geven. Daarom moeten wij onderscheiden tusschen den *doop* en de *uitwerking van den doop* („*efficacia baptismi*”). Bij volwassenen moeten wij natuurlijk gelooven, dat de bedoelde versterking op het eigen oogenblik van den doop plaats grijpt. Doch bij kinderen moeten wij wel, willen wij niet tegen alle ervaring ingaan, *tweeërlei* gevallen veronderstellen. Er zijn Obadja's, die „den Heere dienen van den jeugd aan”. Er zijn ook anderen, die als een Manasse langen tijd blijkbaar in onwedergeboren en ongeloovigen toestand verkeeren en wien dan op lateren leeftijd door God de wedergeboorte en het geloof geschonken wordt. De eersten kunnen wedergeboren zijn geweest reeds vóór den doop, gelijk wij b.v. lezen van Johannes den Dooper, dat hij geheiligd was „van zijns moeders schoot aan”. Bij hen wordt dus bij den doop door een werking des H. Geestes het geloofsvermogen, dat zij reeds op dezelfde wijze als bv. het spraakvermogen bezitten, versterkt op dat eigen oogenblik. Voor de anderen is de doop slechts een *zegel* of *pand* zonder *oogenblikkelijke* uitwerking, maar waaraan die uitwerking zekerlijk verbonden is. Straks, terstond *nadat* zij het geloof van God hebben ontvangen, volgt dan ook de *versterking* van hun geloofsvermogen door den H. Geest ten gevolge van den vroeger ontvangen doop. Voor niemand zij deze gedachte een bezwaar tegen den kinderdoop, want bij de besnijdenis rijst natuurlijk precies dezelfde kwestie. Daarom zegt ook Calvijn terecht in zijne *Institutie* (IV, XVI, § 21): „zij [die met 1 Petr 3:21 („vraag van een goed geweten”) den kinderdoop bestrijden] dwalen door deze misvatting, dat zij willen, dat de betekkende zaak altijd in tijdsorde aan het teeken zal voorafgaan. Want ook de waarheid der besnijdenis bestond in datzelfde getuigenis van een goed geweten. Indien dit nu noodzakelijk had moeten *voorafgaan*, zouden de kinderkens nooit op Gods bevel zijn besneden ge-

making, waarom onze *Catechismus* ook zegt, dat de doop is de toezegging en verzegeling van de afwassching onzer zonden door het *bloed* en den *Geest* van Christus, waarbij het eerste natuurlijk ziet op de *rechtvaardigmaking* of *vergeving der zonden*, het tweede op de *wedergeboorte* en *heiligmaking*. De symboliek van den doop als een wassching (zoowel van schuld als van smet) wijst hier ook van zelve op. Uitvoerige verwijzing naar teksten is hier onnoodig. Alleen zij u herinnerd, wat het eerste, de vergiving der zonden (of wellicht ook beide), betreft, aan het woord van Ananias tot Paulus (Hand. 22 : 16): „Laat u doopen en uwe zonden *afwassen*, aanroepende den naam des Heeren” (vg. Op. 1 : 5, 7 : 14), en wat het tweede, de wedergeboorte en heiligmaking, betreft, aan Tit. 3 : 5, waar de doop „het bad der *wedergeboorte*” wordt genoemd, en aan 1 Kor. 12 : 13: „want ook wij allen zijn door éenen *Geest* tot één lichaam gedoopt”, en eindelijk nog aan het woord van Petrus tot de schare op den Pinksterdag, dat wij reeds noemden en waarin wij beide vereenigd vinden: „Bekeert u en een iegelijk van u worde gedoopt in den naam van Jezus Christus *tot vergiving der zonden*; en gij zult *de gave des H. Geestes* ontvangen”. Nog zij herinnerd, hoe bij Paulus vooral de unio

worden”. — Vraagt iemand ten slotte nog, wat de doop dan is voor degenen, die niet tot geloof en bekeering komen, dan antwoorden wij: hetzelfde, wat de besnijdenis was voor degenen, die niet tot geloof en bekeering kwamen. De doop is voor dezulken alleen een *teeken*, geen *zegel*. Het *zegel* geldt dan alleen voor de ouders en voor de gemeente als een bevestiging van Gods verbondsbelofte in het algemeen, niet met toepassing op dat bepaalde kind. Voor dat kind is de doop alleen een teeken, dat hem teekent als uit christenouders geboren, dat hem straks *herinnert* aan Gods beloften voor een iegelijk, die gelooft, en dat hem dus aldoor *roept* tot *geloof* en *bekeering*, waardoor echter ook, daar die roepstem in den wind wordt geslagen, het oordeel voor dien gedoopte wordt verzwaaard (Vg. Jezus' woord over Sodom en Gomorra tegenover Kapernaum).

mystica met Christus als door den doop bezegeld, het door den doop met Christus begraven en opgestaan zijn, wordt geleerd. Op allerlei wijze blijkt dus, dat wij recht hadden den doop te noemen het sacrament der *inlijving* in de gemeente van Christus en alzoo een *zegel* van het deelgenootschap aan Zijne heilgoederen.

Intusschen rijst de vraag: moeten in Christus' kerk wellicht alleen de *volwassenen* gedoopt worden? Zou het volgens de bedoeling van Christus zijn, indien alleen de volwassenen gedoopt werden? Het antwoord hierop kan niet met directe Schriftwoorden gegeven worden. Opgemerkt moet intusschen worden, dat de kinderdoop evenmin door een direct woord des Heeren wordt verboden als geboden. Dat toch het woord: „Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden”, den kinderdoop niet uitsluit, is duidelijk, daar de Heere Jezus hier, sprekende over het „prediken aan alle creaturen”, vanzelf het eerst en het meest aan de te bekeeren volwassene heidenen dacht. Er blijft hier dus niets anders over dan de *analogie der Schrift* te raadplegen en in verband daarmee de feiten te beschouwen, die ons nog worden meegedeeld.

En die analogie der Schrift nu spreekt zoo sterk mogelijk voor den kinderdoop. Immers evenals het avondmaal door Jezus op 't einde van het Paaschmaal werd ingesteld, kennelijk met de bedoeling om aan te wijzen, hoe het eerste thans in de plaats van het tweede trad, zóó is ook blijkbaar de doop gekomen in de plaats der besnijdenis. Paulus vergelijkt hem dan ook met de besnijdenis in Col. 2: 11 en 12: „in welken (nl. Christus) gij ook besneden zijt met eene besnijdenis, die zonder handen geschiedt, in de uittrekking van het lichaam der zonden des vleesches, door de besnijdenis van Christus; zijnde met hem begraven in den doop, in welken gij ook met hem opgewekt zijt door het geloof der werking Gods, die hem uit de dooden opgewekt heeft”. Beiden, besnijdenis en doop, zien ook op *geheel dezelfde zaak*, zooals wij lezen Rom. 4: 11: „Abraham heeft het teeken der besnijdenis ontvangen tot *een zegel der rechtvaardigheid*”

des geloofs". Wij zagen boven reeds, dat ook de doop een zegel is der rechtvaardigmaking. Duidelijk is het dus, dat deze doop onder de N. Bedeeling in de plaats is gekomen van de besnijdenis onder de O. Bedeeling.

Indien dit nu alzoo is, dan ligt het ook voor de hand, dat niet alleen de volwassene geloovigen, maar ook hunne kinderen moesten en moeten gedoopt worden, dat geen expresselijk gebod noodig was om bepaaldelijk den kinderdoop in te stellen, maar wel dat een *expresselijk verbod* noodig zou zijn geweest en voor ons althans een *expresselijk bericht*, dat het tegenovergestelde geschied was, indien de Heere de kinderen der geloovigen van dit zegel had willen uitsluiten. Immers, het beroep op de besnijdenis lag voor de hand en bovendien was de leer van het genadeverbond: „u en uwen zaden” zulk een fundamenteel stuk der gansche openbaring totnutoe, dat het inderdaad een omkeering der geheele heilsorde als het ware zou geweest zijn, indien deze eens getrokken lijn onder de N. Bedeeling niet ware voortgezet geworden. In het licht hiervan krijgt het dan ook beteekenis, dat wij eenige malen lezen van geheele huisgezinnen, die gedoopt werden. Dat daar toevallig alleen volwassenen waren, wordt ons niet gemeld en voor de hand liggend is het dus om daarbij ook aan kinderen te denken. In elk geval wordt ons door het woord „huisgezin” en „al de zijnen” als het ware een wenk gegeven om ons te doen zien, hoe ook hier onder de N. Bedeeling de lijn van het genadeverbond doorging, zooals Paulus ons trouwens opzettelijk heeft geleerd, toen hij Abraham in Rom. 4 en elders schetste als den vader der geloovigen. De bedoelde plaatsen zijn Hand. 16:33, waar van den stokbewaarder wordt gezegd: „hij werd gedoopt *en al de zijnen*”, Hand. 16:15, waar van Lydia bericht wordt: „als zij gedoopt was *en haar huis*”, 1 Kor. 1:16, waar Paulus getuigt: „Ik heb ook *het huisgezin* van Stefanus gedoopt”, waarbij nog gevoegd kan worden Hand. 18:8 „En Chrispus, de overste der synagoge, geloofde aan den Heere met *geheel zijn huis*”, van wien Paulus in 1 Kor. 1 bericht, dat hij hem gedoopt heeft,

en ook wat ons van Cornelius wordt bericht (Hand 10:48; 11:14).

Ik geloof dus, dat het *recht van den kinderdoop* duidelijk door de H. Schrift wordt geleerd en dat deze dus ook in de bedoeling van Jezus moet hebben gelegen. De strijd tegen den kinderdoop vindt dan ook m. i. zijn grond niet in een poging om de H. Schrift meer tot haar recht te laten komen, maar in eene voorstelling der goddelijke heilsoeconomie, die in strijd is met de heilsgedachten Gods, zooals ons die in de H. Schrift zijn geopenbaard. Dit wenschen wij in de tweede plaats toe te lichten om alzoo tevens te komen tot eene nadere uiteenzetting van de beteekenis van de leer van het *genadeverbond*.

Die leer toch is het, die feitelijk door de Dooperschen (onder dezen algemeenen naam vatten wij alle opposanten tegen den kinderdoop samen) wordt ontkend. Evenals de Roomsche nadruk legt op de *letter* in het: „Dit is mijn lichaam”, terwijl dit slechts moet dienen om eene *dogmatische dwaling* (noodzakelijkheid der *gedurige* offerande van Christus) te introduceeren, — zóó legt ook de Doopersche nadruk op het *ontbreken van de letter* ten opzichte van den kinderdoop en op de *letter* van het uit het verband gerukte „Die *geloofd* zal hebben en gedoopt zal zijn”, om *zijne* dogmatische dwaling van miskenning van de leer van het genadeverbond binnen te loodsen.

De Doopersche toch is *individualist* en in verband daarmede *pelagiaansch*. Dit blijkt aanstonds, zoodra ge zijn systeem nader beziet. Zijn *individualisme* blijkt uit de doorgaande loochening bij Dooperschgezinden van de *erfschuld*. Zijn *pelagianisme* blijkt uit zijne *ondiepe opvatting der zonde*. De zonde is van dien aard, dat de genade niet onwederstandelijk behoeft te zijn om den zondaar te redden. In verband met de ondiepe opvatting der zonde staat dus een *ondiepe opvatting der genade*, loochening dus der *verkiezing*. In verband nu zoowel met het eene als met het andere, zoowel met het individualisme als met het pelagianisme, staat de loochening van de leer van het *verbond der genade* en dus verwerping

van den kinderdoop. Deze *loochening* van het genadeverbond toch miskent den *band der geslachten*, dat is haar individualisme, en zij *verduistert Gods genade*, dat is haar pelagianisme.

Het Baptisme miskent den *band der geslachten*, die juist in de H. S. zoo op allerlei wijze op den voorgrond treedt, en wordt reeds daardoor in zijn onschriftuurlijk karakter openbaar. Daardoor kan het ook geen eigenlijke *kerk* stichten, een kerk namelijk, die een *toekomst* heeft ¹⁾, een kerk, die het voorgeslacht aan het nageslacht verbindt, en is dus in den diepsten grond miskenning van het woord des Heeren: „Ik ben met u alle de dagen tot aan de voleinding der wereld”. De Doopersche werkt alleen voor het oogenblik. Hij ziet alleen wat voor oogen is. Hij maakt geen ernst met de belofte: „om voor u te zijn tot een God en voor uw zaad na u”. De Doopersche kerk moet eigenlijk aldoor opnieuw geplant worden, gevolg van het Doopersche atomisme. Tot een krachtig kerkelijk leven kan het op zulk een bodem dus niet komen. De gedachte der Schrift van eene kerk, die „van den beginne der wereld tot aan het einde” (vg. Geloofsbelijdenis art. 27) bestaat, wordt hier dus verijdeld. Het kerkelijk gebouw der Dooperschen is altijd meer oppervlakkig *over* het volksleven heen gebouwd dan *daarin* vast geworteld.

Het historisch bewijs voor de hier gegevene theoretische beschouwing vindt ge in de geschiedenis der hervorming in ons vaderland, waar in den beginne de Doopersche strooming zoo machtig was. Zoodra naast de Doopersche de Gereformeerde kerkbouw begon, bleek het, dat in de Gereformeerde consistoriën en classen en synoden de kracht school, die de toekomst had. De Doopersche kerkbouw kromp spoedig tot een gering overblijfsel ineen. De Dooperschen hadden slechts eene *vereeniging*, een „broederschap”, kunnen vormen, de Gereformeerden bouwden eene *kerk*.

1) Vg. mijn *John Knox als Kerkhervormer*, bl. 337.

Het baptisme *verduistert* in de tweede plaats *Gods genade*, juist door die genade te *beperken* tot de *volwassenen* alleen. Gelijk het Gods genade te ondiep opvat in de loochening der verkiezing, zoo doet het dit ook in de *beperking* van die genade tot de volwassen geloovigen en dus in de miskenning van het verbond der genade. God zegt tot Abraham en in hem tot alle geloovigen, zooals Paulus ons duidelijk aanwijst (Rom. 4): „Ik zal mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u *en tusschen uw zaad na u* in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond om u te zijn tot een God en uwen zade na u” (Gen. 17:7).

Dit is juist Gods overvloeiende genade, dat Hij Zijne belofte geeft niet alleen aan den geloovige, maar ook aan zijne kinderen, ja, aan zijn geslacht. God de Heere weet wel, dat zijne kinderen den mensch het dierbaarst zijn. Dat is de nauwste, de teederste band, en daarom zegt Hij tot hem op het eigen oogenblik, dat Hij hem zelven het geloof schenkt: „Ik wil uw God zijn en de God *van uw zaad na u*”.

Maar zoo behooren dan ook de kinderen, die zelf met hunne ouders overeenkomstig de belofte Gods aan het verbond der genade deel hebben, gedoopt te worden. Immers wie behooren tot het verbond der genade, die behooren ook tot de gemeente van Christus, hetzij nog slechts in *ideëelen* zin (d. i. naar de *gedachte* Gods), hetzij reeds in *reëelen* zin (d. i. door feitelijke *wedergeboorte*, door reële *inlijving* in Christus). En nu hebben wij natuurlijk voor de ideëele gemeente de aanwijzing Gods te volgen en dat is hier de belofte van Gods Woord: „u *en uwen zade na u*”. Maar zoo is het dan ook betamelijk, gelijk onze vadersen plachten te zeggen, dat „de bondgenooten ook het *teeken* en *zegel* des verbonds ontvangen” en dat dus ook de jeugdige bondgenooten, de kinderen, gedoopt worden. Doopen wij hen niet, dan geven wij hiermede feitelijk te kennen, dat wij niet gelooven aan de waarachtigheid van Gods belofte, dat wij eerst de *vervulling* willen afwachten, al eer wij doopen, dat wij dus (zooals ik straks als kenmerk van den Dooper-

sche het noemde) slechts letten op „wat voor oogen is”, zonder door het *geloof* te grijpen naar de dingen, „die nog niet gezien worden”.

Dat de verbondsbelofte in de *eerste* plaats betrekking heeft op de kinderen in het eerste lid, spreekt van zelf. Intusschen moet hierbij, in verband met wat de openbaring Gods ons verder leert, tweeërlei worden opgemerkt. Voor-eerst, dat het verbond niet met *volstrekte zekerheid* op elk kind, hoofd voor hoofd, door den geloovige mag worden betrokken, omdat er staat in 't *algemeen*: „en uwen *zade* na u”. In de tweede plaats, dat het verbond ook niet willekeurig tot het *eerste* lid des geslachts mag worden *be-perkt*, wederom omdat er staat: „en *uwen zade na u*”.

Onze eerste opmerking geeft ons aanleiding om te spreken over het verband tusschen de leer der *verkiezing* en de leer van het verbond der genade. Het kan namelijk op het eerste gezicht schijnen, dat deze twee met elkander strijden. Menigmaal wordt dan ook eenzijdig de nadruk gelegd op het verbond der genade; dit leidt dan tot een verkeerde doopsleer en tot invoering van een bedekt semi-pelagianisme. Ik zelf heb mij nog in mijne dissertatie, helaas, niet van deze dwaling vrijgehouden. Later heb ik evenwel leeren inzien, dat alzoo de grondslag der religie wordt ontwricht. Daarom is vooral op dit punt nadere toelichting noodig.

De H. Schrift zelf nu geeft de duidelijke oplossing van de hier bedoelde kwestie in Rom. 9. Daar toch leert de Apostel ons in vs. 6 en 7: „die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn. Noch omdat zij Abrahams zaad zijn, zijn zij *allen* kinderen; maar: *In Izak* zal u het zaad genoemd worden”. En dit verklaart hij dan in het volgende vers nader, zeggende: „Dat is, niet de kinderen des vleesches, die zijn kinderen Gods, maar *de kinderen der beloften* worden voor het zaad gerekend”. De kinderen der belof-tenis, d. w. z. de uitverkorenen, zijn dus het eigenlijke, het geestelijke zaad, in wie de belofte hare vervulling vindt.

Intusschen heeft de geloovige het recht en den plicht al zijne kinderen te beschouwen en te behandelen als uitver-

korenen op grond van Gods belofte zóólang, totdat het tegendeel blijkt, en hij heeft ze dus allen te laten doopen. Hij heeft ze aldoor aan te zien in het licht der verbondsbelofte, opdat hij rust moge hebben te hunnen opzichte voor zijn eigen hart en opdat hij den rechten prikkel moge hebben voor hunne opvoeding in de vreeze des Heeren. Daarom is de doop ook voor de ouders van zoo groot gewicht, omdat zij daarin een *zegel* ontvangen in hun kind van de vastheid van Gods verbondsbelofte ten opzichte van hun zaad. Maar zoo is dan ook de *verkiezing* (niet de *wedergeboorte* ¹⁾), zooals Dr. Kuyper wil) de stilzwijgende vrome (d. w. z. aan de verbondsbelofte zich vastklemmende) veronderstelling bij den doop. Daarom zegt ook een Zwitsersch belijdenisschrift, dat de hier rijzende moeilijkheid wel gevoelde (de *Confessio Basiliensis posterior*): „omtrent hunne verkiezing moet men *vrome vermoedens* koesteren” („de eorum electione *pie* est praesumendum”). Daarom gaat ook ons Doopsformulier stilzwijgend van de verkiezing der kinderen uit, wanneer het zegt, sprekende over de toeëigening van Christus' weldaden door den H. Geest: „totdat *wij* eindelijk *onder de gemeente der uitverkorenen* onbevlekt zullen gesteld worden”. Wij zouden natuurlijk tot zoo hoog eene veronderstelling geen recht hebben, wanneer God zelf door Zijne verbondsbelofte en door de praktijk der besnijdenis (eene praktijk nu dus even ruim door ons bij den doop toe te passen) ons dat recht niet gegeven had.

Geheel hiermede overeenkomstig is het dan ook, dat de Dordsche leerregels aangaande de vroegstervende kinderen der geloovigen leeren (I, § 17): „Nademaal wij van den wil Gods *uit zijn Woord* moeten oordeelen, hetwelk getuigt, dat de kinderen der geloovigen heilig zijn, niet van nature, maar

1) Niet de wedergeboorte, want Schrift en ervaring leeren, dat vele uitverkorenen pas op lateren leeftijd tot bekering komen, terwijl vóór dien tijd alle sporen van leven worden gemist, zoodat ook geen nog niet ontloken wedergeboorte bij dezulken mag worden verondersteld (1 Joh. 3 : 9).

uit kracht van het genadeverbond, in hetwelk zij met hunne ouderen begrepen zijn, zoo moeten de godzalige ouders *niet twijfelen* aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hunne kindschheid uit dit leven wegneemt". Worden kinderen namelijk in hunne kindschheid weggenomen, dan is er *niets anders* om hen naar te beoordeelen dan de *verbondsbefofte* en deze spreekt hen zalig. Is echter zulk een kind tot de jaren des onderscheids gekomen, dan komt de zaak anders te staan, dan mag de verbondsbefofte niet met dezelfde *volstrekte zekerheid* worden toegepast, maar dan komt *naast* de verbondsbefofte het woord der Schrift te staan, dat dan evenzeer in rekening kan en dus moet worden gebracht: „aan hunne vruchten zult gij ze kennen". Is iemand in blijkbaar onbekeerden toestand gestorven, dan blijkt, dat hij niet behoord heeft tot het eigenlijke zaad der befofte. Door Gods goedheid blijkt dit zelden en dan altijd pas bij den dood met volstrekte zekerheid, zoodat meestal een meer of minder dikke sluier het ontzettende voor het oog van geloovige ouders bedekt. Zoolang de kinderen in leven zijn, moeten zij ook bij afkeerigheid van hart toch als kinderen der befofte worden beschouwd, waartoe een geschiedenis als van den moordenaar aan het kruis ons te meer mag en moet aansporen. Alle berekening is hier uit den booze. De liefde geloove hier vooral alle dingen, hoewel het mogelijk is (dit moet m. i. worden toegegeven), dat God, hoewel Hij niet laat inzien in Zijne geheimenissen, toch een geloovigen ouder langzamerhand *voorbereidt* op een scheiding van zijn kind niet alleen naar het vleesch, maar ook naar den geest. Wij moeten niet vergeten, dat juist ook voor dit meest ontzettende geval het woord des Heeren geldt: „Die vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig; en die zoon of dochter liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig" (Mt. 10: 37).

Wij mogen intusschen, wij zeiden het reeds, de verbondsbefofte ook niet willekeurig *beperken* tot het eerste lid. Hoewel de toepassing op het eerste lid de meest gewone zal zijn, zoo is het toch mogelijk, dat de verbondsljn pas in

het tweede of derde, ja ook in een volgend geslacht wordt voortgezet. Wij hebben ook hier vooral niet te veel te theoretiseeren, maar te vragen naar de gegevens, die de H. Schrift ons ook in dit opzicht biedt, daar toch de Schrift zelf hare eigene uitlegster moet wezen. En dan is in dit opzicht van groot gewicht, wat wij lezen in Ez. 16:20 en 21, waar de Heere ook de kinderen van afgodische Israëlieten nog noemt „*Mijne* kinderen” en dus wil, dat ook zulke kinderen nog als „*heilig*”, Hem „geheilgd”, zullen beschouwd worden. „Verder hebt gij”, zoo lezen we daar, „uwe zonen en uwe dochteren, die gij *Mij* gebaard hadt, genomen, en hebt ze denzelven [den beelden] geofferd om te verteeren: is het wat kleins van uwe hoererijen, dat gij *Mijne* kinderen geslacht hebt, en hebt ze overgegeven, als gij dezelve voor hen door het vuur hebt doen gaan?”

Indien wij nu letten op deze ruime toepassing der verbondsbelofte en terecht met Maresius meenen, dat de genade onder het N. Verbond eer ruimer dan enger dan onder het O. Verbond moet worden opgevat¹⁾, dan blijkt ons hieruit, dat wij ook onder de N. Bedeeling zulke kinderen nog als „*heilig*”, d. w. z. als *het zaad der kerk*, mogen beschouwen en dus mogen doopen, die geboren zijn uit ongeloovige ouders, indien het voorgeslacht geloovig was. Dit brengt dus mee *een ruime doopspraktijk*. Alles wijst er ons op in de H. S., dat de Heere wil, dat wij het verbond eer te ruim dan te eng zullen opvatten. Ook de besnijdenis geschiedde zoo ruim mogelijk, aan elken geboren Israëliet, hoewel toch ook de besnijdenis *even goed als de doop* niet maar een uitwendig teeken, maar het teeken en zegel was van een geestelijke zaak. De gedachte aan de verkiezing mag ons geen oogenblik belemmeren en mag ons niet dringen tot een angstvallig enge opvatting van het verbond. Wanneer God zelf vrijheid gaf en geeft om het zegel van besnijdenis en doop ruim toe te passen, dan behoeven wij niet te

1) cf. Maresius, *Breve Systema*, ed. sec. p. 514.

vreezen door een ruime doopspraktijk het sacrament te zullen ontheiligen. Wij hebben hierbij te letten niet op Gods verborgen raad, maar op Gods geopenbaarden wil, d. i. op Zijne verbondsbelofte. Daarom komt ook de beperking van den doop, die Dr. Kuyper wil¹⁾, in verband met zijn strijd

1) Volgens Dr. Kuyper hebben *al* onze oude gereformeerde vaders zich op dit gewichtige punt vergist. Zij waren in hunne doopspraktijk, die hen tot eene volkskerk bracht, veel te ruim. „Heel het denkbeeld van zulk een volkskerk, nationale kerk of vaderlandsche kerk is niets dan een Joodsch inkruipfel, een mengen van een Oud-Testamentisch denkbeeld in de zaken des Nieuwen Verbonds”. De Dooperschen dachten op dit punt veel zuiverder. „In zooverre nu de vroegere Anabaptisten en tegenwoordige Doopers voor deze zonde der kerk [dat vermengen van Oud en Nieuw Testament nl.] een open oog hadden, moet hun verzet tegen den kinderdoop niet geminacht, maar gewaardeerd’ (*E Voto*, III, bl. 42, uitgegeven in 1894). Alleen namen zij een verkeerden maatstaf bij hun engere doopspraktijk en lieten zij ten onrechte het verbond *geheel* los. Dr. K. wil *zoo* ver niet gaan, doch hij wil, dat men met de lijn des verbonds toch niet verder zal opklimmen dan tot de *grootouders*. De ouders mogen desnoods nog ongeloovigen zijn, maar zijn de grootouders ook ongeloovigen (hebben zij geleefd „zonder den Bondsdiach gezocht te hebben”), dan mag zulk een kind niet gedoopt worden. Dit grondt Dr. K. dan op Jes. 59:21, „waar de Heere van de dagen des Nieuwen Verbonds profeteerende, met zoovele woorden zegt: „Mijn Geest, die op u is, en mijne woorden, die Ik in uwen mond gelegd heb, die zullen van uwen mond niet wijken, noch van den mond van uw zaad, noch van den mond van *het* zaad uws zaads” (*E Voto*, III, bl. 45). Of inderdaad deze expresselijke beperking in het profetische woord ligt, moge hij beslissen, die den volledigen tekst vergelijkt, waar we lezen: „noch van den mond van uw zaad, noch van den mond van het zaad uws zaads, zegt de Heere, *van nu aan tot in eeuwigheid toe*”. Ons dunkt, juist deze laatste toevoeging geeft duidelijk te kennen, dat het allerm minst de bedoeling der H. Schrift is om hier een *precies* voorschrift te geven aangaande het voortloopen van de lijn des verbonds niet verder dan tot en met het tweede geslacht. Duidelijk blijkt hier intusschen, hoe Dr. K. hier in flagranten strijd komt met de in 't vervolg besproken opvatting

tegen de volkskerk m. i. voort uit Doopersche sympathiën (een teveel nadruk leggen op het *subjectieve* [„om het geloof te versterken"] en teweinig op het *objectieve* [„om het verbond te verzegelen"]), uit een *opgeven van het volk als volk*, uit moedeloosheid, voortvloeiend uit miskenning van de heerlijke ruimte der verbondsbelofte, uit een achterstellen voor de praktijk des levens van Gods *geopenbaarden* wil bij Gods *verborgen* raad.

Dat ook Calvin deze ruime beschouwing van het verbond der genade en van de doopspraktijk deelde, blijkt uit een brief aan Knox, waarin hij schreef: „Omdat bij het rechte

van Calvin en in 't algemeen van de Gereformeerde kerk. Hoewel in het afgetrockkene moet worden toegegeven, dat de mogelijkheid bestaat, dat Dr. K. op dit punt en in zake art. 36, dat er natuurlijk nauw mee samenhangt, gelijk zou kunnen hebben, zoo is het toch reeds a priori onwaarschijnlijk te achten, dat de Gereformeerde kerk zich op twee zulke aangelegen punten juist in haar krachtigen bloeitijd zou hebben vergist. Merkwaardig is het, dat Dr. Kuiper vóór de doleantie in dit opzicht nog liep in het Gereformeerde spoor, doch dat daarna zijne denkbeelden zich wijzigden. In 1886 gaf hij nog een overdruk van vroegere Herautartikelen (van welk jaar geeft de voorrede, helaas, niet aan), waarin we lezen, hoewel nu naar de andere zijde wat overdreven, toch in Gereformeerden geest: „Onze derde grief is tegen predikanten, die den heiligen Doop weigeren, indien de ouders kerkelijk niet gaaf staan..... Hiertegen nu geldt: 1° Dat een predikant nooit den Doop mag weigeren. De doop is een schat der gemeente, waarover de *kerkeraad*, niet de *prediker* beschikt. Maar ook 2° dat de regel der kerk is: „Doopen al wat het doophuis inkomt"! Doop mag eigenlijk *nooit*, dan in zeer bijzondere gevallen, geweigerd. *De gemeente stoot niet af, maar trekt aan, ze verstroot niet, maar vergadert* [wij cursiveeren]. Stel dus het ergste, stel dat er een kind ten Doop wordt aangeboden uit heidenen, Turken of Joden geboren, dan moet het toch gedoopt, indien eenig lid der gemeente er gebiedenis over heeft, er voor op wil treden [als getuige nl.] of ook de kerkeraad (d. i. de gemeente geconcentreerd) er macht over krijgt" (*Uit het Woord*, Tweede serie, Derde bundel, *Praktijk der godzaligheid*, bl. 65),

gebruik van den Doop het gezag Gods moet gelden en Zijne instelling moet beslissen, wat recht is, moet men in de eerste plaats vragen, *wie God met Zijne stem tot den doop roept*. Nu omvat de belofte niet alleen het zaad van elk der geloovigen in het eerste geslacht, maar zij wordt uitgestrekt *over duizend geslachten*. Waardoor het ook geschied is, dat de onderbreking der vroomheid, die onder het pausdom is ingeslopen, de kracht en de uitwerking van den doop niet heeft weggenomen. Want men moet op den oorsprong letten, het wezen en de natuur van den doop moet uit de belofte worden afgeleid. Daarom behoort ook het nakroost van vrome voorouders tot het lichaam der kerk, ook al zijn de grootvaders of vaders afvalligen geweest. Want hoewel het een dwaas bijgeloof is van het pausdom om kinderen van Joden en Turken te stelen of van hen weg te nemen en aanstonds te doopen, zoo worden toch ook overal, waar de belijdenis van het Christendom niet geheel en al uitgebluscht was („*ubicunque non prorsus intercidit vel exstincta fuit christianismi professio*”), *de kinderen van hun wettig recht beroofd, als zij van het gemeenschappelijk teeken worden geweerd*”¹⁾.

Dat ook onze vaders inderdaad deze ruime doopspraktijk hebben gevolgd en alzoo tot stichting eener volkskerk hebben kunnen komen, daarvan kan ons reeds een vluchtige inzage van de door Reitsma en van Veen uitgegeven *Acta der Provinciale en Particuliere Synoden* overtuigen²⁾. Ten slotte

1) Zie *Corpus Reformatorum*, *Op. Calv.* vol. XVII, p. 666 sq. Vg. mijne dissertatie *John Knox als Kerkhervormer*, bl. 236.

2) Deel II, bl. 145. „Op de vraghe van die van Dordrecht, of men de kinderen der afghesneden van der gemeynte doopen mach. R. Ja met conditie, dat men de ghevaders vaster in de belofte van die kinder ghetrouwelick te onderwijzen verbinde”, bl. 203: „Ende aengaende de kynder, *als sy nyet van Joden oft Turcken etc. syn*, soe moet se een dienaer doopen”. Deel IV, bl. 20: Aangaende onechte kinderen: „Men sall die kinder doopen und haer die onordenungh der elteren niet misgelden laeten, maer niet te weinigen sal men die

zij hier nog herinnerd, wat Maresius in zijn aan de academiën langen tijd gebruikt *Breve Systema* kort en zaakrijk over deze materie heeft gezegd (Ed. sec. p. 512): „de naam van bondgenooten moet hier zoo algemeen mogelijk worden opgevat, zóó dat de kinderen van Roomschen of van andere ketters, die den christelijken naam nog behouden, niet moeten geweerd worden van den doop in de orthodoxe kerk, indien de ouders dit begeerd hebben, of indien zij, die hen ten doop houden (hetgeen echter eene zaak is louter van kerkelijke orde), willen waken voor hunne onderwijzing, wanneer zij opgroeien. En ook moet de doop niet geweigerd worden aan de kinderen van geëxcommuniceerden, daar deze den christennaam nog niet geheel hebben afgezworen, en omdat de kinderen niet moeten dragen de ongerechtigheid der ouders”. Ook zegt hij nog: „ik meen, dat hetzelfde voorrecht (van den doop) wordt uitgestrekt¹⁾ tot die kinderen, die door bondgenooten als de hunne zijn aangenomen, daar de haat moet worden weggenomen en de weldaden moeten worden vermeerderd, en de aanneming eenigszins in de plaats treedt van de natuurlijke voortbrenging.

elteren in den kercken opentlick straffen ende ernstlick vermaenen, dat sie sich der ordenungh begeven”, bl. 135: „Antwoort de synodus, dat men die kinderen der ghenigen, die selfs gedoopt syn, van den sacramente niet en zal weiren”, bl. 206: „Wort gevraecht, hoe sich een kerckendienaer houden sal, indien enige lantlopers, die sich heydenen noemen [Zigeuners], begeeren haere kinderen in de Gereformeerde kercke te laeten dopen? Resp. *Dewijl susdanige landlopers gene onchristenen maer meestendeels christenen, jae oock enige derselfsten lantsaten syn, soo sal men goede achtinge geven, off die olders selfs gedoopt syn ende off oock die kinderen tevoren ergens waer anders gedoopt syn. Indien het eerste jae, ende het ander neen bevonden wert ende die olders beloven haere kinderen in de christelicke religie op te trecken, soo sal men se doopen*”. Zie verder het zaakregister op „Doop”.

1) Dit werd echter door andere Gereformeerden ontkend, vandaar dat M. het inleidt met: „ik meen”.

En ook moeten bastaarden en onechte kinderen niet van den doop geweerd worden, daar ook Zera en Peres, in het huis van Juda uit hoererij geboren zijnde, en Ismaël in het huis van Abraham uit een bijwijf geboren, toch besneden zijn geworden".

Men ziet hieruit, hoe ruim onze vaderen, en dat op geheel Schriftuurlijke gronden, den doop hebben opgevat. Zij huldigden blijkbaar deze opvatting, dat evenals Israël onder het O. Verbond zoo nu ook, inzonderheid na de hervorming, het Nederlandsche volk *als volk* met God den Heere in verbond stond en dat dus alleen in zeer enkele gevallen, wanneer een tak blijkbaar geheel verdorde en den christennaam weigerde en den doop voor zijn kroost niet meer begeerde, de doop moest worden nagelaten. En een tekst als Ez. 16:20 en 21 evenals de geheele verbondsgedachte in de Schrift gaf hun ongetwijfeld recht tot deze opvatting.

Het vasthouden aan de verkiezing als aan een duidelijk geopenbaarde waarheid Gods mag ons namelijk niet doen voorbijzien, dat God wil, dat wij in de praktijk (zoolang zich Zijn verborgen wil immers nog niet heeft geopenbaard) zullen te werk gaan naar Zijn geopenbaarden wil, d. i. naar Zijne verbondsbeloofte, en wel blijkbaar naar die belofte, zoo ruim mogelijk opgavat. Het is nu eenmaal de bedoeling Gods, dat onkruid en tarwe *tezamen* zullen opwassen tot den oogst. God wil blijkbaar, dat Zijne Gemeente in deze wereld zich zal vertoonen als een betrekkelijk kleine kern temidden van een zwaren bast. Men denke aan de geschiedenis van Israël en aan de geschiedenis der christelijke Kerk. Men denke aan Jezus' woord over de „velen, die wandelen op den breeden, en weinigen, die wandelen op den smallen weg", en aan dat andere: „velen zijn geroepen, weinigen uitverkoren". Nu mogen wij niet die bast (der uitwendig geroepenen) willekeurig wat dunner willen maken, maar wij moeten vrede nemen met Gods beschikkingen en Zijne wijsheid ook daarin opmerken en eerbiedigen. Want hierin, dat er zooveel onkruid *met* de tarwe opwast, ligt nog een zegen,

die wij niet uit overgeestelijkheid mogen minachten, een zegen nl. tot *bedwinging van het kwade* en dus tot *vermindering van het oordeel*, en ook tot *bewaring van de uitwendige vruchten van het christendom voor de maatschappij*.

Indien wij toch op Labadistische en Doopersche wijze de kern van de bast willen scheiden, dan zullen wij vooreerst hierin gedurig mistasten, omdat wij dan op echt Doopersche wijze slechts zien op „wat voor oogen is” en niet op wat God in ’t verborgene nog *doet* of uit kracht van Zijn verbond nog *zal* doen, en dan zullen wij alzoo vaak *scheuren* datgene, wat bijeenhoort. Maar ook, indien het ons al tot op zekere hoogte gelukte, dan zou het slechts ten gevolge hebben, dat de goddeloozen en ongeloovigen temeer in zonden losbraken. God wil, dat onkruid en tarwe *tezamen* zullen opwassen tot den oogst, dat de tarwe alzoo de kracht van het onkruid breken zal ¹⁾. Maar wanneer nu de tarwe tegen het bestel Gods zich op ééne plaats vereenigt, dan kan ook het onkruid zich zoo machtig ontwikkelen, dat het straks in overgroote overmacht het kleine groepje tarwe als verplettert, tenzij God het nog verhoede. Zoo zal ook de uitbreking der zonde bij velen nog worden bevorderd en alzoo hun oordeel *verzwaard*, terwijl zij zich nu althans nog *uitwendig*, d. i.: *geveinsdelijk* ²⁾ voor Christus buigen (Vg. Deut. 33: 29, Ps. 66: 3) en alzoo de uitwendige zegeningen van het Christendom nog in de maatschappij blijven heerschen (vg. de uitwendige zegen als gevolg van de uitwendige vernedering van Achab, 1 Kon. 21: 29, en de terughouding van het oordeel wegens het nog niet „volkomen zijn” der ongerechtigheid, Gen. 15: 16^b).

1) Vg. de treffende ontwikkeling van deze gedachten in vier preeken van Ds. H. E. Gravemeijer over *Het onkruid onder de tarwe*.

2) De Gereformeerden onderscheidden daarom tusschen *openbare vijanden* (die met alles gebroken hadden), *hypocrieten* of *geveinsden* (die uitwendig zich bij de kerk voegden) en *ware geloovigen*. Deze principieel juiste onderscheiding verdient aanbeveling, omdat zij een prikkel slaat in de gewetens.

De kerk moet dus *ruim* zijn in het opnemen van *kinderen*, die immers hun ongelooft nog niet hebben *geopenbaard*. In een christenland geldt dus van die kinderen hetzelfde, dat God door Ezechiël tot de Israëlieten zeide: het zijn „de kinderen, die gij *Mij* gebaard hebt”, het zijn „*Mijne* kinderen”. Zij moeten dus, zooals Calvijn zeide, „van het gemeenschappelijk *teeken* worden voorzien”; wij voegen erbij: evenals de Israëlieten, ook al weten wij niet van tevoren evenmin als de Israëlieten, bij wie dit teeken tevens zal blijken te zijn „een *zegel* der rechtvaardigheid des geloofs” *voor hen persoonlijk*. Wij moeten hiervan eenvoudig, ziende op de verbondsbelofte, het beste hopen, ook al weten wij, dat „niet allen Israël zijn, die uit Israël zijn”. De gedachte aan de verkiezing mag ons hierbij geen oogenblik belemmeren. De H. Schrift geeft ons overal hiervan het voorbeeld door een *ruime aanbidding des heils*¹⁾ en door den *ruimen*

1) Vg. Calvijns verklaring van Hand. 2:21: „We moeten ook letten op het algemeene partikel „alwie”. Want God laat, zonder onderscheid des persoons, allen tot zich toe en *op deze wijze noodigt Hij ze* tot de zaligheid, gelijk ook Paulus getuigt (Rom. 10:20). En van tevoren was het ook reeds door den profeet gezegd: „Gij Heere hoort het gebed, tot U zal alle vleesch komen” (Ps. 65:3). Dewijl dan niemand uitgesloten wordt van de aanroeping Gods, zoo staat de deur der zaligheid voor allen open *en niets is er dat ons verhindert in te gaan, dan ons eigen ongelooft*. Ik bedoel allen aan wie God zich door Zijn evangelie heeft geopenbaard”. Wie de Gereformeerde gedachte eenigszins verstaat, weet wel, dat zulk een zeggen niet in strijd is met de volmondige erkenning van een verborgen raad Gods. Doch om zich deze gedachten in te denken, moet men eerst de Remonstrantsche caricaturen der Gereformeerde leer uit zijn hoofd gebannen hebben, moet men ernst gemaakt hebben met wat bv. Dr. Bavinck in zijne *Gereformeerde Dogmatiek* zoo uitnemend heeft ontwikkeld: „Als maar eerst het *recht* en de *eere* Gods waren erkend, rieden alle Gereformeerden de voorzichtigste en teederste behandeling van de leer der praedestinatie aan, en waarschuwden tegen ijdele en nieuwsgierige onderzoekingen” (II, bl. 373), en: „*Daarom is dit besluit ook geen fatum [noodlot], dat den mensch tegen zijnen*

vorm, waarin de belofte van het verbond der genade tot ons komt: „en uwen *zade* na is”. De Raad Gods is de mystieke achtergrond der dingen, die dus van zelf voor de praktijk des levens ook voor ons bewustzijn op den achtergrond moet treden ¹⁾. Dit geldt niet alleen ten opzichte der

wil voortdrijft; geen Damocleszwaard, dat dreigend boven zijn hoofd hangt. Het is niet anders dan de Goddelijke idee van de werkelijkheid zelve. *In het besluit liggen oorzaken en gevolgen, voorwaarde en vervulling, ligt heel het verband der dingen juist zoo aaneengeslakeld, als we dat in de werkelijkheid aanschouwen.* Zonde, schuld, ellende, straf hebben in het besluit diezelfde natuur en diezelfde onderlinge verhouding als in de wereld der dingen zelve. Wij zien dat besluit, dat ons niet van tevoren is geopenbaard, allengs in zijn gansche volheid zich ontfouwen in de historie; bij ons is het en moet het zijn de zuivere reflex in ons bewustzijn van de werkelijkheid. Wij denken de dingen nadat ze zijn. Maar bij God is het besluit de eeuwige idee van de werkelijkheid, gelijk die allengs in den tijd zich ontplooit. Zijne gedachten der dingen gaan aan hun zija vooraf” (II, bl. 375). Vg. ook Ed. Böhl, *Dogmatik*, bl. 545: „Uit het gezegde is het duidelijk, dat de verwerping zich in het leven voltrekt en hier een veel verstaanbaarder en verdragelijker aanzien verkrijgt dan in de magere theorie of de doode afgetrokkenheid van het systeem”.

1) Sommigen, in de war gebracht vooral door de in dit opzicht te weinig eenvoudige latere Voetianen (der 18de eeuw), meenen, dat mijne voorstelling hier te ruim is. Doch men leze maar eens de exegetische geschriften en preeken van Calvijn. Deze bewegen zich uit den aard der zaak meer op praktisch terrein dan zijne *Institutie* en deze gaan geheel van de hier gegeven voorstelling uit. Dit was geen inconsequentie (vg. boven het citaat uit Böhl), zooals men 't veelal voorstelt, maar een welbewuste, Schriftuurlijke wijze van praktisch optreden. Men vergeet toch niet bij zijn onderzoek naar de eigenlijke Gereformeerde theologie het woord van wijlen Prof. Kleyn in zijne *Bijzonderheden uit de Nederlandsche Kerkgeschiedenis* (meggedeeld in de *Kerkelijke Courant* van 1896), n°. XVII: „De leerheiligheid, door de Arminiaansche Twisten gekweekt, was nog niet daar, veel minder de *praktijk der Godzaligheid, die met de leer-*

verkiezing (men lette hier wel op), maar dit geldt feitelijk ten opzichte van *alle* dingen voor een ieder, die aan de

heiligheid tegelijk de Reformatorische beginselen op den achtergrond heeft geschoven".

Men kan op het hier bedoelde punt niet eenvoudig, kinderlijk genoeg zijn (Matth. 6:22). Om nog enkele voorbeelden te geven van Calvijn, bij Matth. 33:37 teekent hij aan: „Dat nu de drogredenaars deze plaats aangrijpen om te bewijzen dat de wil vrij is, en ter bestrijding van de verborgene voorbestemming Gods, laat zich gemakkelijk weerleggen. God wil, zeggen zij, allen bijeen vergaderen; het staat derhalve allen vrij te komen, en hun wil hangt niet af van de uitverkiezing Gods. Ik antwoord, dat de wil van God, waarvan hier melding gemaakt wordt, beschouwd moet worden in verband met diens uitwerking. Want aangezien Hij door Zijn Woord allen zonder onderscheid tot de zaligheid roept, en dit het *doel der prediking* is, dat allen tot zijne hoede en zijne trouw de toevlucht nemen, heet het terecht dat Hij allen tot zich vergaderen wil. Niet het verborgen raadsbesluit Gods, maar zijn wil, die *uit den aard zijns Woords gekend* wordt, wordt ons hier derhalve beschreven. Want ongetwijfeld trekt Hij degenen, die Hij krachtadig vergaderen wil, inwendig door zijnen Geest, en noodigt hen niet blootelijk door het uitwendig woord der prediking. Werpt iemand tegen, dat het ongerijmd is zich in God een tweevoudigen wil te denken, zoo antwoord ik, dat wij gelooven dat zijn wil één en ondeelbaar is, maar dat Gods wil ons naar onze weinige vatbaarheid als tweevoudig voorgesteld wordt, *omdat ons verstand in den diepen afgrond der verborgene uitverkiezing niet doordringen kan*. Ook verwondert het mij dat sommigen de anthropopathie [het toeschrijven van menselijke gewaarwordingen aan God], die in de Schrift veelvuldig voorkomt zonder dat zij er zich aan stooten, alleen in dit geval niet willen toelaten. Daar ik echter deze bewijsgrond elders uitvoeriger behandeld heb, zal ik thans om geen noodeloos werk te doen slechts kortelijk opmerken, dat zoodra de leer, die als het ware het vaandel der eenheid is, openlijk uitgesproken wordt, *God allen wil bijeenvergaderen, opdat degenen die niet komen geen reden tot verschooning hebben*". Bij Jezus' bede in Gethsemane: „Doch de vraag rijst hier, hoe Hij vragen kan dat het eeuwig raadsbesluit des Vaders, waarvan Hij niet onkundig is, veranderd worde? Want al

Voorzienigheid Gods en aan een Raad Gods gelooft, „die bestaan zal”, voor ieder, die gelooft, „dat er geen muschje op aarde valt zonder den *wil* zijns hemelschen Vaders”. Onze vadersen drukten dit aldus uit: wij hebben ons te richten niet naar Gods *verborgen*, maar naar Gods *geopen-*

voegt Hij er de voorwaarde bij: indien het mogelijk is, toch schijnt het ongerijmd, dat Hij een wending in het plan Gods zou willen brengen. Immers, dit moet onomstootelijk vaststaan, dat God onmogelijk zijn raadsbesluit kon veranderen. Bij Markus schijnt het, dat Christus Gods macht tegenover zijn raadsbesluit stelt: alle dingen zijn u mogelijk, zegt Hij. Doch het zou verkeerd zijn de macht Gods in zulk een uitgestrekten zin te nemen, dat Hij er veranderlijk en voor omkeering vatbaar door worden, en alzoo zijne waarachtigheid schade lijden zou. Op deze bedenking antwoord ik, dat er geen ongerijmdheid in is, dat Christus, *gelijk alle vromen gewoon zijn te doen, zonder op het goddelijk raadsbesluit te zien*, zijne vorige begeerte in den schoot des Vaders nederlegde”. Bij Luk. 19:41: „Men heeft gemeend, dat het ongerijmd was, dat Christus weende over een kwaad, welks genezing in zijne macht stond. Ik stem toe, Hij was God; maar zoo dikwerf Hij het ambt van *leeraar* vervullen moest *russte en verborg zich zijne Godheid in zekeren zin* [dit geldt ook voor menschelijke leeraars ten opzichte van de gedachte aan Gods verborgen raad] *om de taak van den Middelaar [leeraar] niet in den weg staan*”. Deze voorbeelden zouden met vele te vermeerderen zijn. — Ditzelfde ruime standpunt vindt men nog in § 16 van hoofdstuk I der *Dordsche leerregels*, in welks licht de verkiezing en verwerping altijd behoorden beschouwd en gepredikt te worden: „Die het levendig geloof in Christus of het zeker vertrouwen des harten, den vrede der consciëntie, de betrachtning van de kinderlijke gehoorzaamheid, den roem in God door Christus in zich nog niet krachtiglijk gevoelen, en nochtans de middelen gebruiken, door welke God beloofd heeft deze dingen in ons te werken, die moeten niet mismoedig worden, wanneer zij van de verwerping hooren gewagen, *noch zichzelf onder de verworpenen rekenen*, maar in het waarnemen der middelen vlijtig voortgaan, naar den tijd van overvloediger genade vuriglijk verlangen, en dezelve met eerbiedinge en ootmoedigheid verwachten. Veel min behooren voor deze leer van de verwerping verschrikt te worden degenen, die ernstiglijk begeeren

baarden wil ¹⁾. En daarom, wil iemand de vraag der verkiezing stellen, dan geldt ten opzichte van allen, met wie

zich tot God te bekeeren, Hem alleen te behagen en van het lichaam des doods verlost te worden, en nochtans in den weg der godzaligheid en des geloofs zoo ver nog niet kunnen komen als zij wel wilden. Gemerkt, de barmhartige God beloofd heeft, dat Hij „de rookende vlaswiek niet zal uitblusschen en het gekrookte riet niet zal verbreken”. *Maar deze leer is met recht schrikkelijk denegenen, die God en Christus den Zaligmaker niet achtende, zichzelf den zorgvuldigheden der wereld en den wellusten des vleesches geheel hebben overgegeven, zoolang zij zich met ernst tot God niet bekeeren*”.

1) Voor velen is een dergelijke redeneering in onze dagen, helaas, onverstaanbaar. Dit komt, omdat men aan de Gereformeerde wijze van denken en voorstellen geheel ontwend is. Dit komt, omdat men zich door het Remonstrantsche dringen op zoogenaamde consequentie op dit punt de eenvoudigheid en spontaanheid des geestes, die voor elk handelen en inzonderheid voor elk gebed, ja, ook voor de ineenzetting van een levend dogmatisch systeem noodig zijn, heeft laten ontnemen. Men worstelt met den verborgen raad Gods, neemt dien niet eenvoudig aan en kan zoo niet komen tot het spontane handelen, tot de eenvoudige uitstorting des gemoeds en tot het ware weergeven der levende werkelijkheid. Hier is de beurt aan de Gereformeerden om de Remonstranten en Remonstrantschgezinden te beschuldigen, dat zij *te diep* willen doordringen in Gods verborgenheden. Terecht zegt Dr. A. Kuyper (*Uit het woord*, 1e serie, 2e deel, 2 dr. bl. 194): „Vindt de Hervormde kerk in de ééne Schrift eenerzijds de stellige openbaring van Gods uitverkiezingen, doch anderzijds de even stellige openbaring van 's menschen schuld en verantwoordelijkheid; naast het: „Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader hem trekke”, het even stellig gebod: „Bekeert u”, — dan erkent ze *beide* feiten, *beide* verklaringen, ook al begrijpt ze nog ter wereld niets van den samenhang, die beide feiten vereenigt. Het is onze kerk *niet om een welgeordend systeem, niet om een prachtige constructie der gedachten te doen, maar om werkelijkheid, om kennis van het leven Gods gelijk het is*. Ze heeft met de Remonstranten niet een wedstrijd gestreden, wie het fijnst de kiem eener gedachte uitpluizen en ontleden kon, maar er zich tegen verzet, dat men een daad Gods zou wegcijferen, die er was, en daardoor

men ook in aanraking komt: „de eorum electione *pie* est praesumendum” [„omtrent hunne verkiezing moet men *vrome vermoedens* koesteren”]. De liefde geloove ook hier alle dingen. Het is precies hetzelfde als wanneer een geloovig geneesheer staat tegenover zijne kranken. Hoewel hij gelooft, dat de levensduur van elken mensch bij God is bepaald, ja hoewel hij in het algemeen weet, dat hij niet al zijne kranken behouden zal, zoo zal hij toch, waar hij staat tegenover éénen kranke persoonlijk, van hem het beste hopen en doen al wat zijne hand vindt om te doen, opdat hij hem behouden mocht, omdat de liefde zijns harten hem dringt. En dit geldt nog zooveel te meer op geestelijk gebied, juist omdat hier van wege Gods overvloeiende genade ook de ergste symptomen nog geen teekenen van niet-verkiezing zijn, zooals ons de geschiedenis van den moordenaar aan het kruis leert ¹⁾.

den blik op het eeuwige zou vervalschen. Wil men, dan moet erkend, dat de Dordsche Vaders zoo inconsequent mogelijk waren. Ze leerden, dat de verkiezing van eeuwigheid was, en toch 's menschen val is zijn zonde, zijn eigen wel bewezen schuld. Ze leerden, dat het geloof, ook in zijn eerste roerselen een gave Gods is, en toch dat de ongeloovige schuldig staat, dat hij niet gelooft. Het was er hun niet om te doen, om de eerepalm der zuiverheid van denken weg te dragen, of als volleerde meesters in het knutselen van systemen bij het nageslacht te boek te staan, maar om aan de gemeente die na hen kwam, *trouwelijk en naar waarheid de Openbaring der Schrift over te leveren* en onverkort den heiligen vrede gunnen, die in de belijdenis dezer waarheid te genieten is”. Zóó is het; gij hebt niet te vragen naar een zoogenaamde consequentie, maar alleen, of de verschillende waarheden der H. Schrift met hunne verschillende onderlinge relaties, zoover het ons gegeven is, in uw systeem zoo zuiver en zoo volledig mogelijk zijn weergegeven, en wanneer in uw systeem niets van „het dwaze Gods” wordt bespeurd, dan is het zeker niet in orde (1 Kor. 1:25, Rom. 11:33).

1) Dit heilig optimisme vindt men bij alle Gereformeerden uit den bloeitijd; vg. ook bv. Ursinus, *Schatboek* (Zondag 21): „Ten laatste, wat de anderen aangaat, hoewel het ons niet toekomt de bijzondere

De kerk zij dus ruim in hare doopspraktijk, want is zij dit niet, dan geeft zij langzamerhand *het volk als volk* prijs, dan snijdt zij, reeds bij voorbaat, voordat het *ongeloof* zich heeft *geopenbaard*, op echt Doopersche wijze dezulken af, die nog volgens Gods belofte tot het verbond behooren, die dus nog op eenigerlei wijze (d. i. *ideëel* [naar de gedachte Gods] of *reëel* [door wedergeboorte] of ook slechts door *uitwendige verbondsheiligheid* zooals vele niet-uitverkoren Israëlieten [vg. 1 Kor. 7:14 „want de ongeloovige man is *geheiligd* door de vrouw”]) „heilig”¹⁾ zijn, dan *verduistert* zij dus Gods genade. Maar waar de kerk wel voor heeft te zorgen, wil zij haar beslag op het volk als volk, ook op de geveinsden, d. i. de bloot-uitwendige belijders (want hunne geveinsdheid komt natuurlijk voor hunne eigene rekening), niet verliezen, dat is: voor de *opvoeding* der jong opgenomen leden. Zorgt zij daarvoor niet, dan wordt zij terecht beschuldigd slechts een *volks*-, een *massakerk* te willen zijn in den slechten zin des woords, en alzoo niet te wandelen overeenkomstig Gods verbond. Daarom zegt ook Mare-

mensen te onderscheiden en te zeggen: deze is uitverkoren, en die is niet uitverkoren: *zoo moeten wij nogthans van allen en van een ieder het beste hopen*, en ook *des te meer*, hoe klaarder *bewijs* en meer *vruchten* wij zien van hunne verkiezing. Alzoo spreekt Paulus van de verkiezing der Thessalonicensen uit de vruchten, 1 Thess. 1:4. Van de verwerping of van zichzelf of van iemand anders moet niemand uitspraak doen; *want God wil niet, dat iemand zichzelf achte een verworpene te zijn, maar Hij wil, dat zij allen het evangelie zullen gelooven en zich bekeeren. En van anderen wil Hij dat wij het beste zullen hopen*, want wie nog niet bekeerd is, die kan nog bekeerd worden voor het einde zijns levens. Want daar zijn twaalf uren in den dag, waarin God Zijne uitverkorenen roept, gelijk het Hem behaagt, zooals de gelijkenis van den wijngaard leert, Matth. 20”.

1) Het begrip „heilig” evenals „in Christus geheiligd” in ons Doopsformulier is dus een *perspectiefisch begrip* (zooals er vele in de H. Schrift gevonden worden), dat in meer dan één beteekenis kan en moet worden opgevat, in *algemeeneren* of in *strenger* zin.

sus, sprekende over het doopen van Christenkinderen, die door anderen ten doop worden gehouden, dat „deze moeten zorg dragen voor hun onderwijs, wanneer zij opgroeien”. *Waarborg* voor de *opvoeding* moet er dus altijd zijn, zooals trouwens ook uit de vragen van ons Doopsformulier duidelijk blijkt.

Waar de reformatie onzer kerk in onze dagen dus heeft in te grijpen, dat is niet bij den doop. Want dan maakt zij zich de taak gemakkelijk door *afsnijding bij voorbaat*. Maar dat is: bij de *opvoeding*. De kerk moet trachten hare gedoopte leden weer bijeen te verzamelen en te bereiken door haar *woord*, liefst langs kerkelijken weg door een *zuiveren dienst des Woords*, door *catechisatie* en door *huisbezoek* ook in de groote steden, en waar dit voorloopig nog niet anders kan langs den weg van *particulier initiatief* door *evangelisatie*, *colportage* als anderszins, doch alzoo dat aangestuurd worde op eene meer *kerkelijke* wijze van arbeiden. Dit laatste moet er zeer bepaald bijgezegd worden, want het is niets dan „eigenwillige godsdienst” om allerlei vereenigingen te willen stellen in de plaats van die Vereeniging, die Organisatie, die God tot kerstening van het volksleven, d. i. (princiueel) tot opvoeding der goeden en (accidenteel) tot in bedwang houding der boozen (Matth. 13: 30^a „laat ze beiden tezamen opwassen”) besteld heeft, nl. de Kerk.

Doch bij de *opvoeding* door het Woordt komt dan ook bij de volwassenen de *tucht*. Men mag niet *bij voorbaat* afsnijden. Tegenover de *jeugdigen*, de doopelingen, zij men dus ruim. Maar indien bij de *volwassenen* het ongelooft en de goddeloosheid zich openbaart en hardnekkig blijft openbaren, dan moet afsnijding volgen, hetzij censuur, d. i. voorloopige afsnijding van de gemeenschap, hetzij de ban, d. i. algeheele afsnijding. Tot deze opvoeding en tuchttoefening is de kerk verplicht mede door den door haar voorgestanen kinderdoop.

Intusschen kan en mag op een tuchteloozen tijd niet op eenmaal een tijd van gestrenge tucht volgen, „opdat men niet”, gelijk onze vaders plachten te zeggen, „het lichaam

(d. i. de kerk) *doode* in plaats van het te *genezen*". Ook de hervormers hebben daarmede terecht in de eerste dagen der hervorming gerekend. Ook wij hebben er dus vooral in onze dagen op te letten, dat de *eerste* sleutel van het Koninkrijk Gods, d. i. *de dienst des Woords*, aan de *tweede* sleutel, d. i. *de uitoefening der tucht*, behoort vooraf te gaan, evenals in een goed geordend huisgezin *opvoeding* aan *tucht* voorafgaat ¹⁾).

Evenwel blijft het dus onze dure plicht om nog met de gebrekkige hulpmiddelen, die wij hebben, zoo goed mogelijk tucht (levenstucht) te oefenen en intusschen aan te sturen op zulk eene *organisatie* onzer kerk, waarbij alleen eene volledige (leer en leven betreffende) Schriftuurlijke tuchttoefening mogelijk wordt, d. i. dus de *presbyteriale organisatie*, want wij mogen een „*malum bene positum*” [„goed ingeworteld kwaad”], d. i. de tuchteloosheid, niet *laten* bestaan, ook omdat alzoo alle waarborg voor de goede *opvoeding* der gedoopten zoowel door de ouders als door de kerk zelve gaat ontbreken.

Want hoewel het recht om te doopen zijn grond vindt in het verbond, zoo neemt dit de dure verplichting der doophouders en dus der gansche kerk ten opzichte van de gedoopten niet weg. Waar wij op echt-evangelische wijze met

1) Om nu te zeggen: wij zullen de volkskerk prijsgeven en een kring van vromen vormen en voorts trachten uit de gedeformeerde volkskerk zooveel mogelijk geloovigen te winnen, die zich bij onzen kring, onze „kerk”, aansluiten en wij zullen trachten om alzoo op nieuw de kerk in ons volksleven te planten en op deze wijze ons volk te kerstenen, — dat is, zooals men gevoelt, juist de *Doopersche* wijze van reformatie, die *het volk als volk* prijsgeeft om *van nieuws af* aan als in een *heidensch* land te beginnen, en dit is dus in den grond eene *miskenning van het verbond der genade*. Dit is niet de Gereformeerde wijze van reformatie, die juist geheel uitgaat van *het verbond*, zooals uit den boven geciteerden brief van Calvijn en uit geheel het reformatorisch optreden onzer vaderen overduidelijk blijkt.

onze Gereformeerde vaders een ruime doopspraktijk wenschen te handhaven, daar hebben wij te toonen, dat ook deze evangelische leer geen kerkrechtelijk goddelooze en zorgelooze menschen maakt, maar inderdaad menschen, die in het geloof, in de kracht huns Heeren „doen wat hunne hand vindt om te doen met hunne macht”, opdat zij nog behouden mochten „heel de kerk en heel het volk”.

8 L 66

BIBLIOTHEEK
NED. HERV. KERK

